

Ett schakt förbi en rest sten vid Alberga

L2010:4367 och L2010:5169

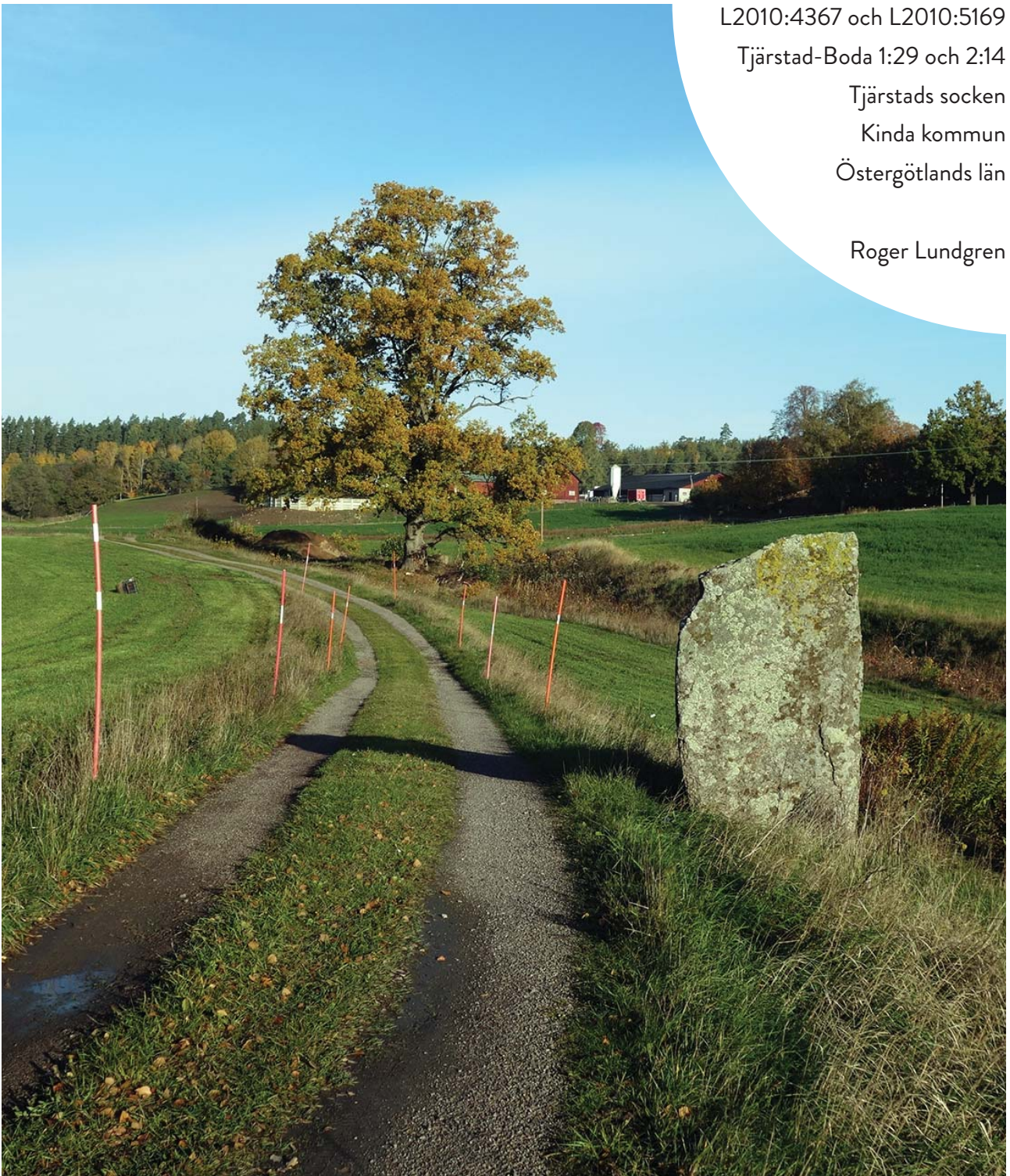
Tjärstad-Boda 1:29 och 2:14

Tjärstads socken

Kinda kommun

Östergötlands län

Roger Lundgren

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/kvarter	Tjärstad-Boda 1:29 och 2:14
Socken/stad	Tjärstad
Kommun	Kinda
Län och landskap	Östergötland
Fornlämning	RAÄ-nr Tjärstad 63:1 (L2010:4367) och RAÄ-nr Tjärstad 255:1 (L2010:5169)
Koordinater (N/E)	6446070, 546140 - 6446660, 535920
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH2000
Mätteknik	Nätverks-RTK
Typ av undersökning	Arkeologisk kontroll
Länsstyrelsens dnr	431-6519-2022
Länsstyrelsens handläggare	Kjell Svarvar
ÖM dnr	0172/22
ÖM projektnr	002063
KMR uppdragsnummer	202201301
Uppdragsgivare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	Kinda kommun
Projektledare	Roger Lundgren
Biträdande projektledare	-
Personal	Johan Levin
Rapportansvarig	Roger Lundgren
Fältarbetstid	2022-10-17
Totalt undersöktes	10 löpmeter
Fynd	Nej
Foto	Ja
Analys	-
Grafik	Roger Lundgren
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Ett schakt förbi en rest sten vid Alberga

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Antikvarisk bakgrund	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat	5
Referenser	8

*Omslagsbild: Den resta stenen RAÄ-nr Tjärstad 63:1 (L2010:4367).
Foto mot söder, Roger Lundgren, ÖM.*

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

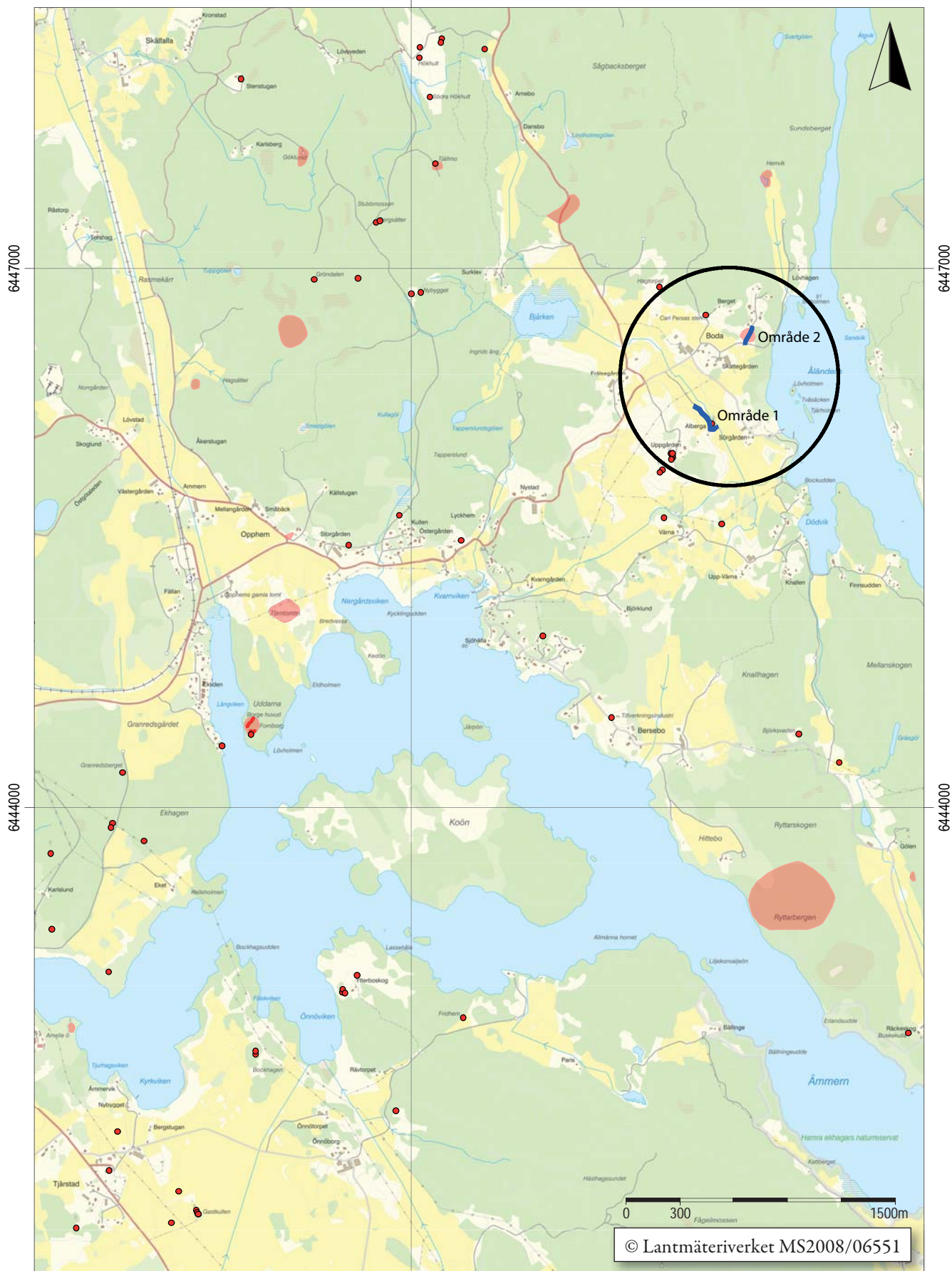
Östergötlands museum utförde under hösten 2022 en arkeologisk kontroll inom fastigheterna Tjärstad-Boda 1:29 och 2:14, Tjärstads socken, Kinda kommun, Östergötland.

Kontrollen genomfördes med anledning av bredbandsutbyggnad i området och att schaktning därmed skulle utföras i anslutning till ett par lämningar av intresse för kulturmiljövården.

Inget av arkeologiskt intresse kunde dock observeras i samband med schaktningsarbetet.

Roger Lundgren
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med aktuella undersökningsområden markerade (blå). Skala 1:30 000.

Inledning

Hösten 2022 utförde Östergötlands museum en arkeologisk kontroll inom fastigheterna Tjärstad-Boda 1:29 och 2:14, Tjärstads socken, Kinda kommun, Östergötland.

Den arkeologiska kontrollen genomfördes med anledning av att en utbyggnad av det optiska fibernätet i området skulle utföras och att schaktningsarbete därmed skulle komma att ske i anslutning till de i kulturmiljöregistret (KMR) registrerade lämningarna RAÄ-nr Tjärstad 63:1 (L2010:4367) och RAÄ-nr Tjärstad 255:1 (L2010:5169). Kontrollen utfördes efter beslut av Länsstyrelsen Östergötland. Arbetet beställdes av Länsstyrelsen Östergötland och för de uppkomna kostnaderna stod Kinda kommun. Ansvarig för undersökningen var antikvarie Roger Lundgren, vilken även svarar för denna rapport.

Antikvarisk bakgrund

Tjärstad-Boda är beläget drygt en halvannan mil öster om Rimforsa vid sjön Åländern. Sjön utgör en del av flera sammanhängande sjöar varav Åsunden är mest vidsträckt. Sjösystemen har bildats genom det begynnande sprickdalslandskap som tar vid sydost om det uppodlande östgötska slättlandskapet och sträcker sig vidare ut mot ostkusten. Terrängen i området är kuperad och består till stor del av skogsområden, men det finns även stråk av uppodlad mark som främst är belägna i de lågläntare delarna vid sjöarna. De kända fornlämningarna återfinns oftast i dessa områden.

Utifrån lösfynd av stenyxor tycks bosättning och uppodling av området ha inletts under den yngre delen av stenåldern. En holkyxa i brons och en rombyxa funna vid Linnäs respektive Rimforsa indikerar möjlig kontinuitet under bronsålder (Hellman 1973:92ff).

Ortnamnssammansättningen och ett relativt stort antal kvadratiska och runda stensättningar pekar mot en bebyggelseexpansion under den äldre järnåldern. Den yngre järnåldern finns representerad av ett antal gravfält, t ex RAÄ-nr Tjärstad 60:1 (L2009:7288) och RAÄ-nr Tjärstad 98:1 (L2010:4307). Sannolikt har även bygdens talrika fornborgar tillkommit under denna period. Från den närliggande sjön Striern har en borrhärd av bottensediment pollenanalyserats. Analysen pekar på att den första större uppodlingsfasen i området ägde rum under vikingatiden (Öster 1973:55f). Även en del av bebyggelsenamnen med ändelsen *-torp* kan ha etablerats under slutet av yngre järnåldern, men kan naturligtvis även ha tillkommit betydligt senare. Fram till 1992 var endast en förmodad

förhistorisk boplats känd inom Tjärstads socknen, RAÄ-nr 95:1 (L2010:4883), men sedan dess har boplatsindikationer framkommit vid arkeologiska undersökningar ibland annat Tävelstad, Västerliden och Håkantorps (Petersson 1994, Räf 2004 & Nyberg 2008).

De berörda lämningarna utgörs av en möjlig grav med en rest sten samt en lägenhetsbebyggelse. Den möjliga graven med rest sten, RAÄ-nr Tjärstad 63:1 (L2010:4367), har enligt KMR en något brokig historia. Ursprungligen har det tydligen funnits två resta stenar på platsen. Den ena stenen kom att användas som underlag för murstocken på det närliggande huset år 1864. Den på platsen idag befintliga stenen upprestes av hembygdsentusiaster år 1975, men ska enligt antikvarie Anders Lindahl ha stått i en järnåldersgrav. Enligt en lokal tradition ska man för övrigt ha satt blombuketter vid stenen på midsommaraftnarna under ett femtiotal år omkring sekelskiftet 1900.

Lägenhetsbebyggelsen RAÄ-nr Tjärstad 255:1 (L2010:5169) utgörs av den förmodade platsen för ett torp som enligt uppgift gått under benämningen Sjöbäck.

Fornlämningsskildern i närområdet i övrigt är ganska mager med undantag av ett par stensättningar som är belägna ca 400 meter sydväst om den nu aktuella graven med rest sten. Båda dessa stensättningar är kvadratiska med en storlek på 6 x 6 respektive 7 x 7 meter.

Syfte

Syftet med den arkeologiska kontrollen var att tillse att fornlämning berördes i så liten omfattning som möjligt. Skulle tidigare ej kända lämningar framkomma i schaktsträckan skulle denna i första hand justeras så att dessa inte skulle komma att beröras av arbetsföretaget. Om omlokalisering av schaktsträckning inte var möjlig skulle påträffade lämningar dokumenteras avseende karaktär och omfattning.

Metod och dokumentation

För att underlätta exploatörens planering kom den arkeologiska kontrollen att genomföras genom att sökschakt grävdes i förväg för att på så sätt försöka konstatera eller få indikation på eventuell närvaro av fornlämning dold under mark. Markytan banades skiktvis av med maskin ner till förmodad anläggningsnivå. Det upptagna schaktet dokumenterades genom digital positionsbestämning med RTK-GPS samt gavs

en kortfattad beskrivning. Potentiella anläggningar positionsbestämdes och grävdes sedan igenom för hand. Inga analyser har utförts i samband med undersökningen. Inte heller tillvaratogs några föremål.

Dokumentationsmaterial i form av datafiler och digitalt bildmaterial förvaras på Östergötlands museum.

Resultat

I samband med den arkeologiska kontrollen grävdes ett 10 meter långt schakt i åkermarken på andra sidan om den väg som löper strax intill den möjliga graven

med rest sten, RAÄ-nr Tjärstad 63:1 (L2010:4367). Schaktet var mellan 0,55 och 0,65 meter djupt och innehöll brun silt liggandes ovanpå undergrund av röd lera. Mot botten av siltlagret observerades kolstänk och något enstaka fragment med möjligen bränd lera.

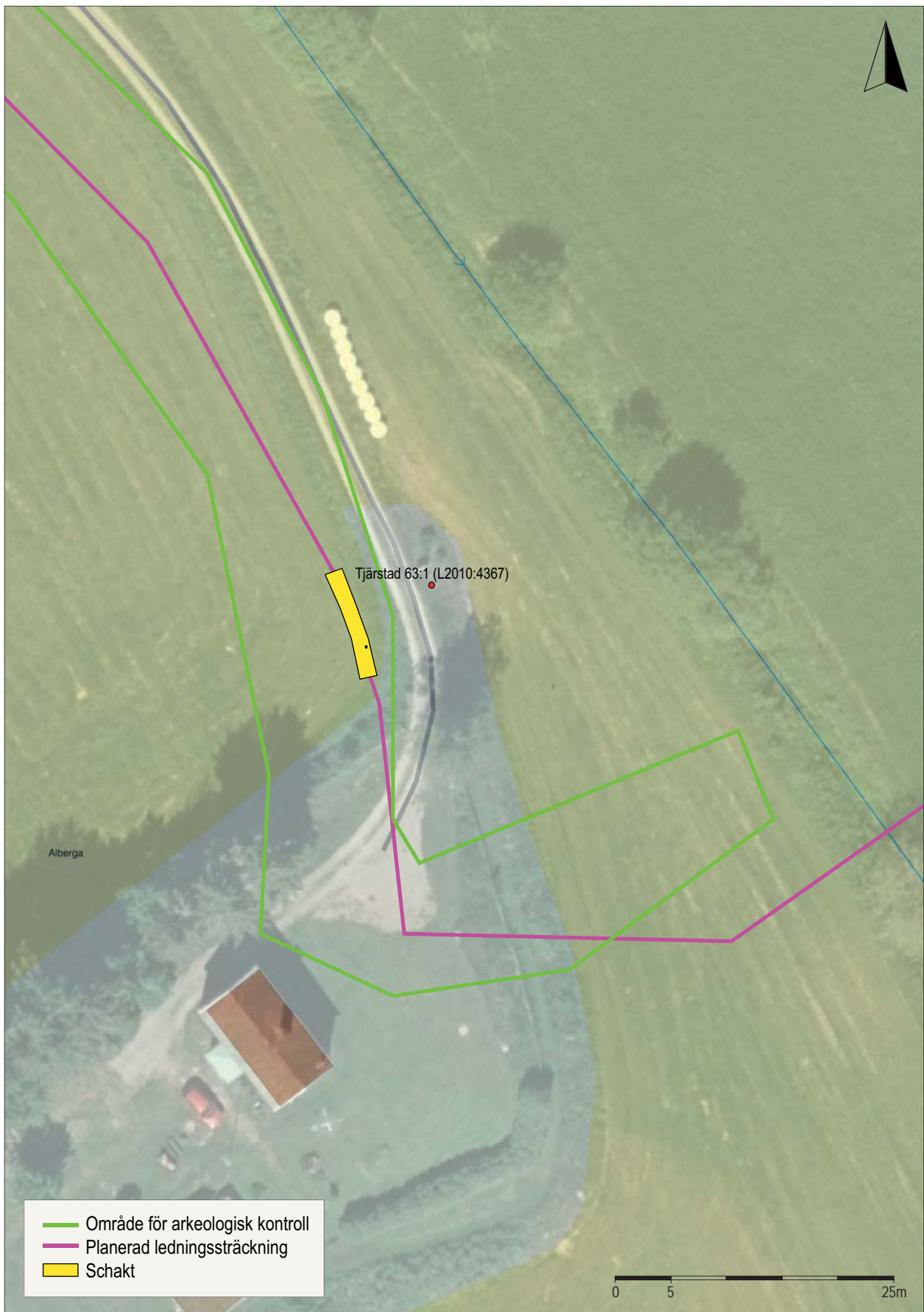
På den förmodade platsen för torpet Sjöbäck kom ledningsschaktet att förläggas i den befintliga grusväg som löper igenom området, eftersom exploatören ansåg att det var ogörligt att ta sig fram längs sidan av vägen på grund av markbunda block och urberg. Att tolkningsbara lämningar efter torpet skulle finnas bevarade under grusvägen bedöms som högst osannolikt varför denna del kom att grävas utan arkeologisk kontroll.

Figur 3. Område 1 för arkeologisk kontroll, med den resta stenen RAÄ-nr Tjärstad 63:1. Foto mot norr, Roger Lundgren, ÖM.

Figur 4. Vy över RAÄ-nr Tjärstad 255:1, plats för lägenhetsbebyggelse, med område 2 för arkeologisk kontroll. Foto mot öst-nordost, Roger Lundgren, ÖM.

Figur 5. Hybridkarta över område 1 med schaktet vid den resta stenen (RAÄ-nr Tjärstad 63:1) markerat. Skala 1:500.

Figur 6. Hybridkarta över område 2 med platsen för lägenhetsbebyggelse. Skala 1:500.

Referenser

- ArkivSök = Historiska kartor hos Lantmäteriet. Digital resurs via <https://arkivsoek.lantmateriet.se>
- Hellman, G. 1973. Forntida bosättning. I: *Norra Kindaboken*. Utgiven av Norra Kinda kommun. Linköping.
- KMR/FornSök = Kulturmiljöregistret. Digital resurs via <https://app.raa.se/open/fornsok/>
- Nyberg, P. 2008. *Förhistoriska lämningar inom Håkantorps 1:21, Arkeologisk slutundersökning, RAÄ 286*. Östergötlands museum rapport 2008:39. Linköping.
- Oxenstierna, E. 1958. *Die ältere eisenzeit in Östergötland*. Eget förlag. Linköping.
- Petersson, M. 1994. *Boplatslämningar, äldre järnålder. Tävelstad 1:39, RAÄ 285, Arkeologisk förundersökning*. Riksantikvarieämbetet UV Linköping.
- Räf, E. 2004. *Boplats i Västerliden*. Östergötlands museum rapport 2004:67. Linköping.
- Öster, J. 1973. Naturen i Norra Kinda. I: *Norra Kindaboken*. Utgiven av Norra Kinda kommun. Linköping.

Östergötlands museum utförde under hösten 2022 en arkeologisk kontroll i Boda strax öster om Rimforsa. Kontrollen genomfördes med anledning av bredbandsutbyggnad i området och att schaktning därmed skulle utföras i anslutning till ett par lämningar av intresse för kulturmiljövården.

Inget av arkeologiskt intresse kunde observeras i samband med schaktningsarbetet.

ISSN 1403-9273

Rapport 2022:51